

Česká republika
NÁLEZ
Ústavního soudu

Jménem republiky

Ústavní soud rozhodl mimo ústní jednání a bez přítomnosti účastníků řízení v senátě složeném z předsedy Davida Uhlíře a soudců Kateřiny Šimáčkové a Tomáše Lichovníka (soudce zpravodaje) ve věci stěžovatele **MUDr. J. K.**, právně zastoupeného Mgr. Ondřejem Malovcem, advokátem se sídlem Boleslavská 137, Nymburk, za vedlejšího účastenství Oborové zdravotní pojišťovny zaměstnanců bank, pojišťoven a stavebnictví, se sídlem Praha 4, Roškotova 1225/1 proti rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 2 ze dne 17. 9. 2013 sp. zn. 18 C 202/2011, rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 21. 5. 2014 sp. zn. 13 Co 173/2014 a usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 3. 2015 sp. zn. 23 Cdo 3522/2014, t a k t o :

I.   Rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 2 ze dne 17. 9. 2013 sp. zn. 18 C 202/2011, rozsudkem Městského soudu v Praze ze dne 21. 5. 2014 sp. zn. 13 Co 173/2014 a usnesením Nejvyššího soudu ze dne 31. 3. 2015 sp. zn. 23 Cdo 3522/2014 bylo porušeno základní právo stěžovatele vlastnit majetek, chráněné článkem 11 odst. 1 Listiny základních práv a svobod a právo na spravedlivý proces, chráněné článkem 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

II.   Tato rozhodnutí se ruší.

I.

1) Ústavnímu soudu byl dne 13. 7. 2015 doručen návrh na zahájení řízení o ústavní stížnosti ve smyslu § 72 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o Ústavním soudu“), prostřednictvím něhož se stěžovatel domáhal zrušení v záhlaví citovaných rozhodnutí obecných soudů.

2) Předtím, než se Ústavní soud začal věcí zabývat, přezkoumal podání po stránce formální a konstatoval, že podaná ústavní stížnost obsahuje veškeré náležitosti, jak je stanoví zákon o Ústavním soudu.

II.

3) Obecné soudy vyšly v předmětném případě z toho, že stěžovatel provozuje nestátní zdravotnické zařízení poskytující péči v oblasti stomatologie. Dne 1. 7. 2000 uzavřel stěžovatel s vedlejší účastnicí smlouvu o poskytování a úhradě zdravotní péče, která byla nahrazena smlouvou ze dne 1. 11. 2000. V období od 8. 10. 2004 do 30. 6. 2010 zaměstnával stěžovatel na pozici zubní lékařky E. P., která v souvislosti se zápisem v České stomatologické komoře padělala vysokoškolský diplom a nebyla absolventem Lékařské fakulty Univerzity Karlovy v oboru stomatologie. Vedlejší účastnice proplatila stěžovateli výkony poskytnuté E. P. jako ošetřující lékařkou v období od 8. 10. 2004 do 30. 6. 2010, a to v celkové výši 1.477.908,- Kč. V předmětném případě

obecné soudy uzavřely, že tato částka představuje bezdůvodné obohacení stěžovatele získané přijetím plnění bez právního důvodu (§ 451 odst. 1 zákona č. 40/1964 Sb., ve znění pozdějších předpisů). Dle stěžovatele postup obecných soudů vykazuje známky porušení ústavního práva stěžovatele na spravedlivý proces, což dovozuje hned z několika skutečností.

4) Stěžovatel ve své ústavní stížnosti namítá, že v jeho věci rozhodoval věcně nepřislušný soud, tj. okresní soud. V daném případě se jedná o spor o zaplacení částky 1.477.908,- Kč mezi podnikateli při jejich podnikatelské činnosti. V intencích ustanovení § 9 odst. 3 písm. r) občanského soudního řádu (dále jen „o. s. ř.“) měl o věci v prvním stupni rozhodovat krajský soud. Žalobce sice dle k důkazu provedeného přehledu úhrad poskytoval stěžovateli jednotlivé dílčí platby, obvykle v řádu stokorun, nicméně tyto platby pro určení věcné příslušnosti soudu je třeba sečíst, neboť se jedná o nároky vzešlé z jediné písemné smlouvy o poskytování a úhradě zdravotní péče.

5) Další námitka stěžovatele směřuje proti tomu, že obecné soudy přiznaly vedlejší účastníci nárok i ve zjevně promlčené části, a to přesto, že stěžovatel vznesl námitku promlčení. K této však obecné soudy nepřihlížely s odůvodněním, že byla uplatněna po uplynutí lhůty tzv. koncentrace řízení. Stěžovatel je toho názoru, že se obecné soudy odchýlily od obecné praxe soudů, podle níž lze námitku promlčení úspěšně uplatnit i v odvolacím řízení, a to za předpokladu, že skutečnosti podstatné pro posouzení otázky promlčení vyplývají ze spisu. Svou námitku stran promlčení stěžovatel v ústavní stížnosti podrobněji rozvedl.

6) Závěrem svého návrhu stěžovatel poukázal na skutečnost, že se soudy nijak nevypořádaly s námitkou, že v žalobním návrhu jsou obsaženy nejen úhrady za lékařské výkony provedené E. P., coby „nelékařkou“, ale též úhrady za skutečně spotřebovaný lékařský materiál. Ve vztahu k provedeným úhradám za spotřebovaný materiál považuje stěžovatel za zjevně nesprávnou úvahu nalézacího soudu o bezdůvodném obohacení, neboť tento materiál byl účelně spotřebován při ošetření pacientů. Byť k jeho spotřebování došlo při ošetřování osoby bez příslušného vzdělání. To však samo o sobě na rozdíl od vyúčtování odměny/mzdy „nelékaře“ nezakládá bezdůvodné obohacení vůči zdravotní pojišťovně. Jak nalézací, tak i odvolací soud se touto námitkou stěžovatele vůbec nezabývaly, protože jsou jejich rozhodnutí nepřezkoumatelná.

III.

7) Městský soud v Praze ve svém vyjádření k ústavní stížnosti odkázal na odůvodnění svého rozsudku, na němž trvá a považuje jej za správný. Současně si není vědom toho, že by v souvislosti s napadeným rozsudkem odvolacího soudu došlo k porušení základních práv a svobod stěžovatele. Rovněž Nejvyšší soud odkázal na obsah svého ústavní stížností napadeného usnesení. Současně vyjádřil své přesvědčení, že svým rozhodnutím neporušil ústavní práva stěžovatele.

8) K předmětné ústavní stížnosti se vyjádřila i vedlejší účastnice, které se řízení před Ústavním soudem bezprostředně dotýká. Předně vyjádřila svůj nesouhlas s tím, že by se v daném případě jednalo o spor mezi podnikateli. Plnění smluv v rámci veřejného zdravotního pojištění nelze označit jako podnikatelskou činnost, neboť účelem veřejného zdravotního pojištění není dosažení zisku. Stran námitky promlčení vedlejší účastnice uvedla, že tato námitka nebyla předmětem dokazování a prokázané skutečnosti a důkazy uvedené v soudním spise k rozhodnutí o promlčení části nároku

nepostačují. Pokud by stěžovatel vznesl námitku promlčení do koncentrace řízení, musel by tvrzené skutečnosti prokazující promlčení pohledávek prokázat. K námitce spotřebovaného zdravotnického materiálu vedlejší účastnice uvedla, že zdravotnický výkon, v rámci kterého je spotřebován a dle příslušné vyhlášky hrazen i zdravotnický materiál, může být ze strany zdravotní pojišťovny uhrazen pouze v případě, že jej provede k takovému výkonu oprávněná osoba. Pokud tedy zdravotnický výkon, v rámci kterého má být hrazen i zdravotnický materiál, provede osoba bez příslušné kvalifikace, nemůže zdravotní pojišťovna takový zdravotnický výkon ani spotřebovaný materiál uhradit. Stěžovatel tuto podmínku nesplnil a zdravotnické výkony tedy byly včetně spotřebovaného materiálu uhrazeny, aniž by pro to byly naplněny podmínky uvedené ve smlouvě a v závazných právních předpisech.

IV.

9) Ústavní soud konstatuje, že jeho úkolem je ochrana ústavnosti (čl. 83 Ústavy České republiky); není součástí soustavy obecných soudů (srov. čl. 90 a čl. 91 odst. 1 Ústavy České republiky), a nepřísluší mu právo dozoru nad rozhodovací činností obecných soudů; k takovému dozoru či kontrole je Ústavní soud oprávněn pouze za situace, kdy obecné soudy svými rozhodnutími zasahují do ústavně zaručených základních práv a svobod jednotlivce. Proto Ústavní soud napadená soudní rozhodnutí přezkoumal (toliko) z pohledu porušení ústavně zaručených základních práv a svobod, jak je stěžovatelem namítáno v ústavní stížnosti, načež dospěl k závěru, že ústavní stížnost je důvodná.

10) Ve svých četných rozhodnutích Ústavní soud zřetelně definoval podmínky, při jejichž existenci má vadná aplikace podústavního práva obecným soudem za následek porušení základních práv či svobod jednotlivce (srov. nález sp. zn. III. ÚS 74/02, Sbirka nálezů a usnesení ÚS, svazek 28, str. 85). Jednou z podmínek zásahu Ústavního soudu do aplikace jednoduchého práva obecnými soudy je extrémní nesoulad právního závěru s vykonanými skutkovými a právními zjištěními.

11) Z hlediska právního posouzení věci dospěl jak nalézací, tak i odvolací soud ke shodnému závěru, že stěžovateli vzniklo bezdůvodné obohacení odpovídající výši úhrad, které zdravotní pojišťovna poskytla za výkony provedené E. P. Tyto úhrady měly být poskytnuty stěžovateli bez právního důvodu. Obecné soudy však zcela pominuly fakt, že mezi stěžovatelem a vedlejší účastnicí byla řádně uzavřena smlouva o poskytování a úhradě zdravotní péče a že vedlejší účastnice poskytovala úhrady právě na základě této smlouvy. Pokud byla ze strany stěžovatele poskytována zdravotní péče, jednalo se o plnění ze smlouvy, a to i přesto, že nebylo poskytováno v souladu se smlouvou. Přijetí úhrady za plnění ze smlouvy (byť i vadně poskytnuté) nelze považovat za majetkový prospěch získaný plněním bez právního důvodu. Na projednávaný případ nelze vztáhnout ani další případy bezdůvodného obohacení. Z uvedeného je zřejmé, že obecné soudy sice vzaly za prokázané, že mezi účastníky byla uzavřena smlouva a že stěžovatel plnil na základě této smlouvy, ale plnění ze strany vedlejšího účastníka stěžovateli již za plnění ze smlouvy nepovažovaly. Ústavní soud zde shledal extrémní nesoulad právního závěru s vykonanými skutkovými zjištěními.

12) Námitce stěžovatele, že ve věci rozhodoval věcně nepřislušný soud, Ústavní soud nepřisvědčil. Spor mezi stěžovatelem a vedlejší účastnicí (zdravotní pojišťovnou) nelze

dle Ústavního soudu považovat za „spor mezi podnikateli při jejich podnikatelské činnosti“, jak to má na mysli ust. § 9 odst. 3 písm. r) o. s. ř.

13) Obecné soudy by měly v dalším řízení posoudit, zda výkony poskytnuté E. P. jako ošetřující lékařkou je nutno ve všech případech považovat za vadné plnění ze strany stěžovatele. Z vadného plnění pak vyvodit následky dle smlouvy. Přitom by měly přihlídnout k možné liberaci stěžovatele či ke spoluodpovědnosti vedlejší účastnice – zdravotní pojišťovny. Ta měla zřejmě zcela stejnou možnost zjistit nedostatek vzdělání E. P. jako stěžovatel. Z čl. III. zmíněné smlouvy kupříkladu vyplývá oprávnění zdravotní pojišťovny provádět kontrolu smluvně dohodnutých věcných a technických podmínek hrazené zdravotní péče. V souladu se smlouvou zdravotní pojišťovně nic nebránilo v tom, aby vadnou zdravotní péčí zjistila při následné kontrole poskytování zdravotní péče. Článek IV. smlouvy upravuje kontrolní mechanismy, při jejichž důsledném uplatňování mohla vedlejší účastnice zjistit, že vykazované výkony jsou například prováděny příliš nákladně nebo že spotřeba materiálu neodpovídá tomu kterému zákroku, případně že vznikají vícenáklady v důsledku revizí či reoperací. Stejně tak ze smlouvy vyplývá souhlas stěžovatele s tím, že Česká stomatologická komora a zdravotní pojišťovna jsou oprávněny si předávat informace o poskytování a úhradě hrazené zdravotní péče. Navzdory výše uvedenému ani jeden ze zainteresovaných subjektů nevyužil svých pravomocí k odhalení deliktní činnosti E. P.

14) S ohledem na nové právní posouzení by se obecné soudy měly vypořádat i s otázkou včasnosti uplatnění případných vad plnění. Námitkou stěžovatele stran promlčení nároku na vydání bezdůvodného obohacení se tak Ústavní soud již nezabýval.

15) Podle názoru Ústavního soudu byl v předmětném případě postup obecných soudů příliš zjednodušující a nepřihlížel k zvláštním okolnostem tohoto případu. Při aplikaci práva by měl být sledován jeden z jeho účelů, a to spravedlivé uspořádání vztahů ve společnosti. Proto je také obecným soudům umožněno, aby se v hraničních případech (rozpor s dobrými mravy, výkon práva v rozporu se zásadami poctivého obchodního styku) mohly odklonit od výslovné dikce zákona a rozhodnout v souladu s obecnou společenskou představou o spravedlnosti.

16) Vady řízení uvedené v čl. 11 tohoto nálezu jsou podle Ústavního soudu takového charakteru, že zakládají porušení článku 36 odst. 1 Listiny. V jejich důsledku došlo i k zásahu do stěžovatelova práva vlastnit majetek, chráněného čl. 11 odst. 1 Listiny. Proto Ústavní soud vyhověl ústavní stížnosti a napadená rozhodnutí obecných soudů podle ustanovení § 82 odst. 3 písm. a) zákona o Ústavním soudu zrušil.

Poučení: Proti rozhodnutí Ústavního soudu se nelze odvolat.

V Brně dne 19. července 2016

David Uhlíř
předseda senátu